

OPEN MONUMENTENDAG 2022

10 & 11 SEPTEMBER 2022

THEMA: Duurzaamheid

Hartelijk welkom in onze gemeente Heumen met vier dorpen aan de Maas en het Maas-Waalkanaal. Wij laten u graag genieten van onze culturele rijkdom.

Wat maakt een verduurzaamd monument tot toonbeeld? Dat kan zijn vanwege de gebruikte technieken, maar ook vanwege een voorbeeldige samenwerking tussen eigenaar, gemeente, architect en aannemer. Het zijn voorbeelden die een stimulans zijn voor andere monumenteigenaren en erfgoedprofessionals. Het verduurzamen van een monument betekent maatwerk. Bij elk monument is het van belang de balans te bewaken tussen verduurzaming en cultuurhistorische waarde.

Het worden voor u gevarieerde dagen met openstelling van de musea, molens, kerken en monumenten en boerderijen. Tussen Grave en Nederasselt zal er een veerpont varen en via een informatiestand kunt u alles te weten komen over het Kroonwerk Coehoorn.

Ook in de heemtuin te Malden vinden op die dag rondleidingen plaats, men is momenteel druk met de samenstelling van de activiteiten. Ook De Immenhof opent haar deuren, u kunt daar veel te weten komen over o.a. de bijenteelt.

Op diverse plaatsen kunt u genieten van fototentoonstellingen en lezingen bijwonen. In het kader van ons thema duurzaamheid kunt u uw licht opsteken bij bedrijven die het thema duurzaamheid hoog in hun vaandel hebben staan.

Op zaterdag 10 en zondag 11 september kunt u een keuze maken uit het programma in Malden, Heumen, Overasselt en Nederasselt.

Houdt u in ieder geval rekening met de diverse begintijden die vermeld staan in ons programmaboekje.

Wij wensen u veel plezier!

Petra Thijssen

*voorzitter werkgroep Open Monumentendag van het Erfgoedplatform
Gemeente Heumen*

VOORWOORD

van de burgemeester

Erfgoed is essentieel voor de kwaliteit en identiteit van onze leefomgeving. Onze gemeente kent gelukkig nog veel plekken waar je dit erfgoed kunt zien en beleven. Overblijfselen van de Romeinen, landschapselementen uit de middeleeuwen, oude boerderijen, molens en kerken... De neerslag van eeuwen menselijke activiteit: het verhaal van onze gemeente. Al dat erfgoed bij elkaar vormt een immens kapitaal: voor bewoners, recreanten, bedrijfsleven en toeristen.

De Open Monumentendagen vormen dé gelegenheid bij uitstek om deze culturele rijkdom weer eens breed onder de aandacht te brengen. Cultuur en erfgoed zijn er niet alleen voor de happy few, maar voor iedereen. Te beginnen bij de jongste generatie. Als je je geschiedenis kent, weet je beter wat je toekomst is. Tijdens de Open Monumentendagen leer je ons erfgoed zien en begrijpen en krijgt een dagje uit in onze gemeente extra betekenis.

Gelukkig kent erfgoed veel fans in de vorm van vrijwilligers. Zonder hen zou de boel niet draaien. Alleen door samen de handen in een te slaan kunnen we ons erfgoed op een duurzame manier behouden om het zo

veel mogelijk ongeschonden door te kunnen geven aan onze (klein)kinderen.

Mijn grote dank gaat dan ook uit naar de vele vrijwilligers die – niet alleen tijdens deze Monumentendagen – actief bezig zijn met het behoud van ons culturele en historische erfgoed.

Ik wens eenieder mooie en interessante Monumentendagen toe!

Joerie Minses

Burgemeester Gemeente Heumen

PROGRAMMA

MALDEN

H. Antonius Abt kerk (Kerkplein 4)

Rondleiding door de kerk
zondag 12.00 – 17.00 uur

Inzage nieuwe plannen kerk
toelichting door het parochiebestuur
zondag 12.00 – 17.00 uur

Stichting Heemkunde Malden
fototentoonstelling in de kerk over duurzaamheid
zondag 12.00 – 17.00 uur

Glas- en beeldenatelier Hans Janssen (Rijksweg 83)

zondag 11.00 – 17.00 uur

Heemtuin (Bosweg 8a)

zondag 11.00 – 17.00 uur

Immenhof (Rijksweg 224)

zondag 11.00 – 17.00 uur
rondleidingen: 12.00 – 13.00 – 14.00 – 15.00 uur

Vuurvogelschool I (Veldsingel 2)

Werkgroep Archeologie
zondag 13.00 – 16.00 uur

HEUMEN

Ateliërmuseum Jac Maris (Looistraat 57)

zaterdag en zondag 11.00 – 17.00 uur: expositie over J.J. Luden

zondag 13.00 uur en 15.00 uur: lezing over J.J. Luden

Joannusmolen (Vosseneindseweg 44)

bezoichtiging molen in werking

zaterdag en zondag 11.00 – 17.00 uur

Gildehuis: café-zaal Kanaalzicht (Dorpstraat 5)

fototentoonstelling Sint Georgiusgilde

zondag 11.00-17.00 uur

OVERASSELT

St. Antonius Abt kerk (Hoogstraat)

zondag 12.30 – 16.30 uur

Agrarisch museum De Lage Hof (Kasteelsestraat 5)

zondag 10.00 – 17.00 uur

zondag 15.30 uur: lezing Duurzaamheid in de Landbouw

in: Zalencentrum De Zon, Hoogstraat 56, Overasselt

Oude Kerk (Valkstraat 7)

muziek voor kerk & kroeg: profane en religieuze gezangen uit de Renaissance

zondag 12.00 – 17.00 uur

boekpresentatie 'Geschiedenis van protestants bezit en bestuur in Overasselt. Vier generaties Charisius als protestantse schouten'

zondag 14.00 – 14.30 uur

Molen de Zeldenrust (Oude Kleefsebaan 23a)

bezoichtiging molen in werking

40-jarig jubileum: fototentoonstelling / verzameling Hend de Kleijn / tekeningen en illustraties door Barbara Arts
zaterdag en zondag 11.00 – 17.00 uur

NEDERASSELT

Veerpont tussen Grave-Nederasselt v.v.

i.s.m. Comité Open Monumentendagen Grave

zaterdag en zondag 12.00 – 16.00 uur

Kroonwerk Coehoorn (Maaskade in Nederasselt)

informatiestand en boekenverkoop

zaterdag en zondag 12.00 – 16.00 uur

Maasmolen (Molenweg 2a)

bezoichtiging molen in werking

zaterdag en zondag 11.00 – 17.00 uur

Protestants kerkje (Klokstraatje 2)

bezoichtiging buitenzijde: zaterdag en zondag

bezoichtiging binnen: zondag 12.00 – 16.00 (mits kunstenaar aanwezig is)

Dijkmagazijn (Maasdijk 9, tussen knooppunt 82 en 83)

bezoichtiging buitenzijde: zaterdag en zondag

Sluis bij Grave (parkeerterrein bij sluiswachter)

Energiecoöperatie Heumen

informatiestand zondag 11.00 – 16.00 uur

MALDEN

H. ANTONIUS ABT KERK
ATELIER HANS JANSSEN
DE HEEMTUIN
DE IMMENHOF
VUURVOGELSCHOOL I

H. Antonius Abt kerk

Kerkplein 4, Malden

Openingstijden zondag: 12.00 – 17.00 uur

Gids: Petra Thijssen

De uiterst belangrijke moderne katholieke H. Antonius Abt kerk van Malden is een voor iedereen herkenbaar gebouw door zijn centrale plaats en door zijn ruime opzet.

De kerk werd ingewijd in 1960 en werd ontworpen door J.W.C.J. Bijnen (1916-1993), onder

invloed van de Bossche School van Dom H. van der Laan. Het is een grote, rechthoekige zaalkerk, opgetrokken in breuksteen en beton, die aan drie zijden door een glas-in-loodwand wordt afgesloten. Op de zuidoostelijke hoek bevindt zich een semi-vrijstaande doopkapel, bekroond door een kleine klokkentoren. Aan de voorzijde staat een portaal met drie toegangen. De grote glas-in-loodwand uit de bouwtijd van J. Martens bevat een deels figuratieve voorstelling van onder andere de Wonderbaarlijke Visvangst.

De kerk is een belangrijk werk uit het oeuvre van Bijnen, waarbij destijds werd gepoogd de traditionele (liturgische) richtlijnen in de R.K. kerkbouw aan te laten sluiten bij een authentieke moderne stijl, mede beïnvloed door Van der Laan en de Franse architect Le Corbusier. Graag willen wij u op deze dag kennis laten maken met de kerk als gebouw en haar historie, maar ook met de functie die de kerk in de samenleving heeft.

Inzage nieuwe plannen kerk

Onlangs is besloten door het parochiebestuur Drie-eenheid dat de H. Antonius Abt kerk in het centrum van Malden haar huidige uiterlijk behoudt. Deventer ontwikkelaar AdVicus gaat in totaal 25 appartementen bouwen. De buitenkant van de kerk wordt nu in drieën geknipt en een deel

blijft kerk, een deel wordt appartementengebouw met acht woningen en het tussenstuk wordt een gezamenlijke binnentuin. Tussen de huidige kerk en de bioscoop komt een gebouw van drie lagen te staan met de overige appartementen. Achter het huidige glas in lood van de kerk komt een galerij die de bouwdelen met elkaar verbindt.

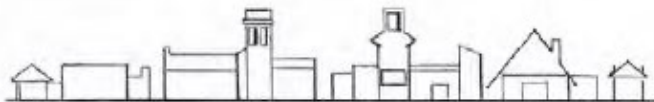
Het parochiebestuur van de Drie-eenheid zal aanwezig zijn om nadere toelichting te geven op de plannen. U kunt de schetsen achter in de kerk inzien en uw eventuele vragen stellen.

Stichting Heemkunde Malden

Stichting Heemkunde Malden werd opgericht in 1997 en heeft als belangrijkste doel: 'Het bevorderen van de belangstelling voor de geschiedenis van eigen omgeving, bewoners, gebruiken en heemkundige waardevolle overblijfselen'.

De stichting geeft een blad uit 'Heerlijkheid Malden', waarin allerlei artikelen vermeld staan, zoals de geschiedenis van oude boerderijen, genealogie, interviews, artikelen over dorps- en kerkgebeuren of oorlogsverhalen. Ook worden er ieder jaar lezingen en excursies georganiseerd waar iedere donateur gratis aan kan deelnemen. In de informatiestand is alle gewenste informatie beschikbaar. Meer info: www.heemkundemalden.nl

Mocht u de beschikking hebben over foto's, krantenberichten, aktes of boeken waarin interessante informatie vermeld staat over onze gemeente, dan zouden wij dit graag willen inzien en eventueel, indien mogelijk, scannen voor ons documentatiecentrum in de bibliotheek van Malden. Wij maken graag een afspraak met u, heeft u interesse meldt u dit via email: info@heemkundemalden.nl.

Fototentoonstelling 'Duurzaamheid in de H. Antonius Abt kerk te Malden'

Verduurzaming is maatwerk voor ieder gebouw/monument. Elk monument of gebouw is anders.

Wat voor een 'gewoon' gebouw geldt, geldt voor een monument anders. Een voorbeeld: waar een nieuwbouwhuis HR++-glas aangemeten krijgt, zes keer de dikte van 'enkelglas', zou dit bij een monument kunnen betekenen dat het hele raam en kozijn vervangen moet worden. En dat gaat niet zonder dat er veel monumentale waarde verloren gaat en het uiterlijk van het gebouw aangetast wordt. Qua bouwjaar, bouwtechniek en aspecten van cultuurhistorische waarde bijvoorbeeld. Wat er mogelijk is op het gebied van verduurzaming en waar het gebouw om vraagt, verschilt dus per monument, en heeft een op maat gemaakt plan nodig.

Monumenten zijn historische gebouwen, archeologische vindplaatsen of door mensen aangelegde groene structuren, zoals parken. Deze worden beschermd door de rijksoverheid, provincie of gemeente vanwege hun cultuurhistorische waarde.

Bejaardentehuis Malderburch, 1968

U zult constateren dat er in de loop van de jaren nieuwe duurzame gebouwen aan ons dorp zijn toegevoegd.

Stichting Heemkunde Malden heeft deze fototentoonstelling samengesteld, waar u op foto's op verschillende plaatsen oud-Malden zult herkennen. Een vergelijking wordt gemaakt met het huidige Malden.

Glas- en beeldenatelier Hans Janssen

Rijksweg 83, Malden

Openingstijden zondag: 11.00 – 17.00 uur

Uw gastheer: Hans Janssen

Meer info: www.lysippe.nl

Hans Janssen

Hans Janssen is kunstenaar, beeldhouwer en keramist. Hij experimenteert veel met glas-in-lood en met het aan elkaar smelten van glas. Tijdens dit weekend zijn tal van zijn kunstwerken te bewonderen in en rondom zijn atelier.

Op het terrein rond het atelier en de galerie worden ook dit jaar weer verschillende gastkunstenaars uitgenodigd die hun werk exposeren en ter plekke aan het werk zullen zijn.

Enkele voorbeelden van geëxposeerde kunstwerken.

Jourik Bradley

Terri Duan

Kees Weimer

Relinde Kattenburg

Rene van Druten

Ans Broeders

Onder het genot van een hapje en drankje kunt u op het terras genieten van alle kunstenaars en indrukken.

Parkeren auto's en fietsen in de wei: tweede poort aan de linkerkant aan de Heiweg.

Gratis entree.

Heemtuin Malden

Bosweg 8a, Malden

Openingstijden zondag: 11.00 – 17.00 uur

Rondleidingen: 12.00 – 13.00 – 14.00 – 15.00 uur

Bereikbaar vanaf het snelfietspad of het noordelijkste deel van de Randwijksingel

De Heemtuin is een natuurparel met sfeervolle landschappen en landschapselementen. Tachtig vrijwilligers beheren dit gebied van acht hectare en verzorgen lessen natuureducatie voor kinderen van basisscholen. De natuurwaarde is groot en dat ervaart iedere bezoeker meteen.

Minder bekend is dat we een landschap ingericht hebben en onderhouden, zoals dat meer dan een eeuw geleden rond een kleine boerderij lag. Met onder meer een akker, heide, schraal grasland, bos, hagen en vlechthekken. Een boer met zijn gezin probeerde hier destijds zoveel mogelijk zelfvoorzienend van te leven.

Onze manier van beheer is de traditionele land- en bosbouw. Zo houden we historische wallen in stand en verbouwen we historische akkergewassen. De akker houden we vruchtbaar met compost van ons eigen groenafval, kringlooplandbouw dus. Bijna alles doen de ruim 40 vrijwilligers van de beheergroep met de hand, vaak met gereedschappen en technieken die ook vroeger al gebruikt werden.

We zijn duurzaam door het conserveren van biotopen met planten, dieren, vogels, insecten en bodemleven dat elders helaas al vaak verdwenen is. Maar we zijn ook modern als het om duurzaamheid gaat. We hebben bijvoorbeeld een helofytenfilter en groendaken. Het Heemhuis is al jaren ‘van het gas af’ en de bijstand werkt uitsluitend met zelfopgewekte zonnestroom.

Vrijwilligers zullen u op Open Monumentendag graag alles vertellen en laten zien over de natuur, de manier waarop we werken en de historie daarbij. Elk heel uur is er een rondleiding met een gids. U kunt ook al wandelend uw eigen weg zoeken. En een aanrader voor kinderen: de bijstand is open en er is een speurtocht (speciaal voor de leeftijd 6-9 jaar).

De Heemtuin is altijd te bezoeken tussen zonsopgang en zonsondergang, er staat geen hek omheen. Het familiepad vergroot de toegankelijkheid voor mensen met rolstoelen, rollators of kinderwagens. Ook hebben we een website met veel informatie: www.heemtuinmalden.nl.

Tot slot: de Heemtuin is mensenwerk: we zijn een boeiende en bloeiende sociale vereniging die zichzelf steeds vernieuwt en dat al 44 jaar volhoudt!

Immenhof

Rijksweg 224, Malden

Openingstijden zondag: 11.00 – 17.00 uur

Uw gastvrouwen zijn: Wieneke Hallmans en Gonnie Hallmans

Meer info: www.deimmenhof.nl

Imkerij Immenhof is meer dan alleen een imkerij. Het is een bedrijf bestaande uit diverse facetten opgezet en uitgevoerd door gedreven gezinsleden met ieder hun eigen talenten en kwaliteiten.

Gonnie en Marcel Hallmans hebben het bedrijf van de grond af opgebouwd. Van voormalige boerderij van de ouders van Gonnie naar het ‘pareltje van de gemeente’. Van een klein winkeltje aan huis naar een prachtig bezoekerscentrum. Van een potje honing naar het dichterbij elkaar brengen van mens en natuur. Zoon Jaimy en Wieneke Hallmans zijn de opvolgers en hopen dit klein paradijs nog lang voort te kunnen zetten.

Imkerij Immenhof gaat biologisch en ecologisch te werk. Bij de aanleg is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van recycle-materialen. Zo wordt ook het regenwater opgevangen ter bevloeiing van planten en het spoelen van de toiletten in het bezoekerscentrum.

In 1985 is er een begin gemaakt met de aanplant rond het ruim 1,5 ha grote perceel. Doel hiervan was het perceel windluw te maken en tevens in de voedselbehoefte van de bijen te voorzien. Hiertoe werden insectvriendelijke (= nectar en stuifmeelleverende) planten aangeplant, evenals in de verschillende tuinen. Voor een groot deel werden de planten zelf gekweekt, resp. vermeerderd. De verschillende tuinen hebben borders, die niet alleen voor bijen maar ook voor vlinders en andere insecten aantrekkelijk zijn met voor ieder seizoen zijn eigen bloeiers. Het is een rustgevend geheel met zitjes tussen de fraaie aanplant met prachtig gekleurde bloemen en diverse paden die het geheel met elkaar verbinden. Zo wandelt u tussen vlinders en o.a. bloembezoekende bijen. Het rustgevende gezoem, een verademing te midden van prachtig gekleurde bloemen. Genoeg om ‘natuurlijk’ te genieten op de imkerij.

Wat is er te doen? Er is een groot terras waar biologisch eten en drinken centraal staan. We bieden u de mogelijkheid om voor 5 euro onze theetuinen te bezoeken.

Diverse tuinen zijn in samenwerking met hoveniers- en construction ‘Masta Landscaping’ van zoon Jaimy Hallmans en compagnon Dominique Sas ontworpen en aangelegd.

Foto: Immenhof

Zo is samen de Balinese tuin aangelegd, een exclusieve tuin. Het geheel ademt een tropische sfeer door zijn uitheemse beplanting zoals palmen, bamboes, bromelia's en orchideeën. Er is voor deze tuin gekozen om de boodschap van ‘verdraagzaamheid en saamhorigheid’ die je in Bali en bij de bijen aantreft over te brengen.

Werkgroep Archeologie

(onderdeel van het Erfgoedplatform Gemeente Heumen)

Vuurvogelschool I, Veldsingel 2, Malden

Openingstijden: 13.00 – 16.00 uur

Scherventafel bij de werkgroep Archeologie van het Erfgoedplatform Gemeente Heumen!

Heb jij ooit iets in je tuin gevonden waarvan jij je afvraagt wat het is? Heeft u scherven? Of misschien nog iets mooiers langs de weg gevonden?

De werkgroep Archeologie determineert het voor u. Wij leggen het uit wat het was en van het meeste kunnen we zeggen hoe oud het is en waar het voor diende.

Heeft u niets om te laten zien? Geeft niet. We leggen u graag uit hoe het vak archeologie werkt bij een opgraving. Wat zien we in de grond en hoe weten we wat het is?

We kunnen dit aan alle leeftijdsgroepen uitleggen, kinderen (vanaf een jaar of 7) kunnen al goed begrijpen waar het over gaat.

Wij zien u graag!

HEUMEN

ATELIERMUSEUM

JAC MARIS

JOANNUSMOLEN

FOTOTENTOONSTELLING

ST. GEORGIUSGILDE

Ateliermuseum Jac Maris

Looistraat 57, Malden

Openingstijden zaterdag en zondag: 11.00 – 17.00 uur

Lezing zondag: 13.00 en 15.00 uur door Leo Ewals over het bijzondere leven Jan Jacob Luden

Entree tijdens Open Monumentendagen: 2,50 euro

Lezing 'Jan Jacob Luden, Heer van Heumen'

De drukste weg van onze gemeente, de verbinding tussen Malden en de A73, is genoemd naar Jan Jacob Luden (1877-1935). Wie was die Luden, die van zijn vader het kasteel van Heumen en alle erbij behorende rechten had erworven en zich graag Heer van Heumen noemde?

Wat is er waar van die vete met de burgemeester die hem het recht ontzegde zich Luden van Heumen te noemen en met wie hij een heuse konijnenoorlog heeft gevoerd.

Het Marishuis, Heumen

En wat is er over van alles wat Luden in de regio heeft laten bouwen: het Jachtslot Mookerhei, het Jachthuis in de Looistraat, het gebouw van het huidige Marismuseum en het vogellaboratorium?

U komt het allemaal te weten op de Open Monumentendag 2022 in het Ateliermuseum Jac Maris. Daar wordt bij de foto's en documentatie die op panelen is te zien, het verhaal verteld van die wonderlijke man die de laatste kasteelheer was van de Heerlijkheid Heumen.

Dr. Leo Ewals, kunsthistoricus

Joannusmolen

Vosseneindseweg 44, Heumen

Openingstijden zaterdag en zondag: 11.00 – 17.00 uur

Uw gastheer: molenaar Nico van den Broek

De Joannusmolen is een ronde stenen grondzeiler. Kenmerkend zijn de kleppen i.p.v. zeilen op twee van de wieken. De molen werd in 1894 gebouwd door Johannes Jetten van de Heumense molenaarsfamilie. Hij is de waarschijnlijke naamgever.

Joannusmolen, Heumen

Tegelijkertijd bouwde Grad Jacobs, eigenaar van de Zeldenrust in Overasselt, enkele tientallen meters verderop een molen. In mei 1894 waren beide molens klaar. Na een tarievenoorlog en juridische strijd werd Jacobs in 1908 uitgekocht door Jetten. De molen van Jacobs verhuisde naar Milsbeek. De Joannusmolen van Jetten bleef staan.

Tot 1977 werd de molen gebruikt door verschillende generaties Jetten. Daarna werd de gemeente Heumen eigenaar. Na een grote restauratie ging molenaar Wim Thönissen hier in 1982 biologische granen malen. In 2008 is de molen opnieuw gerestaureerd. Het bedrijfsmatig malen nam langzamerhand af vanwege de enorme windbelemmering door hoger wordende bomen. Na 2008 wordt er uitsluitend nog ‘voor de prins’ gemalen. Sindsdien maalt Joannusmolen B.V. in Cuijk.

Sinds 2021 wordt de molen bemand door een groep vrijwillige molenaars en worden hier ook nieuwe molenaars opgeleid, zodat ook in de toekomst de molen weer regelmatig kan draaien.

Als de wind het toelaat (hoge bomen om de molen vangen veel wind) draaien de molenaars met de Joannusmolen en plegen ze onderhoud aan de molen.

Tijdens de Open Monumentendagen op 10 en 11 september 2022 zullen we ook draaien met de Joannusmolen en geven we uiteraard uitleg over de molen en zijn duurzaamheid.

Tevens willen wij de kinderen gelegenheid geven hun eigen duurzame windmolentje te bouwen. De molen is open van 11.00 – 17.00 uur.

We hopen op een goede wind (uit een goede hoek) zodat we volop kunnen draaien met de molen.

Fototentoonstelling Sint Georgiusgilde

Gildehuis: Café-zaal Kanaalzicht, Dorpstraat 5, Heumen

Openingstijden zondag: 11.00 – 17.00 uur

Info: www.sintgeorgiusgilde.nl

Sint Georgiusgilde, Heumen

Al meer dan 575 jaar is het Sint Georgiusgilde een begrip in het dorp Heumen.

Ook dit jaar is het schuttersgilde weer present met een fantastische tentoonstelling.

In het Gildehuis, Kanaalzicht aan de Dorpstraat 5 in Heumen, heeft het gilde al haar zilver platen van oud-koningen weer uitgesteld. Zilver uit de 16e eeuw tot heden zijn te bezichtigen als ook het Keizerszilver en niet in de laatste plaats het jeugd Keizerszilver.

Sinds 2020 heeft het Sint Georgiusgilde een jeugd keizer. Door de corona is deze jeugdkeizer in april 2022 geïnaugureerd tijdens de gildedienst.

Door het sluiten van de Heilige Georgiuskerk te Heumen in november 2020 heeft het Sint Georgiusgilde vele kerkelijke attributen in bewaring gekregen van het Kerkbestuur. Ook deze zullen te bezichtigen zijn. Een absolute aanrader om eens een bezoekje te brengen aan deze tentoonstelling.

OVERASSELT

ST. ANTONIUS ABT KERK
AGRARISCH MUSEUM DE
LAGE HOF
OUDE KERK
MOLEN ZELDENRUST

St. Antonius Abt kerk

Hoogstraat, Overasselt

Openingstijden zondag: 12.30 – 16.30 uur

Deze kerk (en die van Nederasselt) werd gesticht in 1891. Beide kerken dienden als vervangers van de Waterstaatskerk op Schoonenburg waar de katholieken van Over- en Nederasselt hun erediensten hadden gehouden.

Hiervóór is er nog een schuilkerk geweest tijdens de Franse tijd. Deze brandde in 1729 af. Daarna kwam er op Schoonenburg een nieuwe schuurkerk die in 1835 werd vervangen door de Waterstaatskerk.

Het wegkruis aan de Rotsestraat markeert de plek waar die Waterstaatskerk heeft gestaan. Het kruisbeeld is het oorspronkelijk kerkhofkruis van 1878. Het is in 1980 daar geplaatst.

Foto: Wiki Commons, door Fnorp, 2006

De St. Antonius Abt kerk is ontworpen door de kerkenarchitect Carl Weber. Hij maakte een drie-beukige kruisbasiliek in neo-romaanse stijl. Bouwpastoor was Van Esch. Als kapelaan van de Waterstaatskerk lukte het hem de kerkschatten en het kerkmeubilair van Schoonenburg mee te nemen naar de nieuwe kerk. De begroting van de bouw werd zwaar overschreden. Wegens geldgebrek verviel de tweede toren die oorspronkelijk wel was gepland.

Neemt u ook een kijkje op het kerkhof met de fraaie Calvarieberg.

Agrarisch Museum De Lage Hof

Kasteelsestraat 5, Overasselt

Openingstijden zondag: 10.00 – 17.00 uur

Zalencentrum De Zon, Hoogstraat 56

Lezing zondag 15.30 uur: Duurzaamheid in de Landbouw

Info: www.buurderijdelagehof.nl

De boerderij is van het Hallehuistype. De indeling bestaat uit het voorhuis, een rechthoekig gebouw waar men woonde, en na een brandmuur haaks daarop het bedrijfsgedeelte.

Vanwege deze plattegrond wordt dit ook wel een T-boerderij genoemd.

Sinds 1780 is 'De Lage Hof' in het bezit van het adellijke echtpaar Nicolaas Hans Willem van Delen en Margaretha Gijsberta van Brakell, grootgrondbezitters in Overasselt.

Vanaf 1830 wordt deze boerderij in de volksmond 'De Laagstraat' genoemd, maar staat in het kadaster onder de naam 'De Lage Hof'. De boerderij bestond toen uit een woonhuis, schuur en een karnmolen die door honden werd aangedreven.

In 1945 wordt er door de toenmalige eigenaar, Antoon Derks, in zijn hoedanigheid van kassier, een Boerenleenbank ingericht. Dit kantoor is nu weer als zodanig te bezichtigen.

Na renovatie in 2013 huisvest De Lage Hof het voormalige agrarisch museum 'De Garstkamp', een huiskamercafé voor passanten en bewoners

en een dagbesteding voor ouderen. Buurderij 'De Lage Hof' is de naam die voor het geheel gehanteerd wordt.

Lezing: Duurzaamheid in de Landbouw

In het kader van Open Monumentendag wordt een lezing (met ruimte voor vragen) gegeven door boer-wetenschapper Meino Smit uit Groningen. Hij is in Wageningen gepromoveerd op het thema 'Duurzaamheid in de Landbouw' en heeft daar ook een boek over geschreven: *Naar een duurzame landbouw in 2040*. In dat boek volgt hij de ontwikkelingen in de landbouw in ons land vanaf 1950 tot 2020 en ziet daarin een aantal trends waar het voor zowel boeren als burgers goed is om bij stil te staan. Met name het energie- en grondstoffenvraagstuk wordt uitvoerig belicht. Dat dat reden geeft om eens goed achter onze oren te krabben, weten we inmiddels. Gelukkig geeft Meino Smit ook aan op welke wijze je toe kunt werken naar een duurzame landbouw waarin mens, dier, plant en aarde met elkaar in balans zijn. Dat vergt een andere inzet van energie, grondstoffen, land, kapitaal en arbeid. De lezing vindt plaats in Zalencentrum De Zon, Hoogstraat 56 in Overasselt en begint om 15.30 uur.

Oude Kerk

Valkstraat 7, Overasselt

Geopend zondag 12.00 – 17.00 uur

Muziek voor kerk & kroeg

optreden van ensemble *Intervalli* onder leiding van Marianne Salden

Boekpresentatie: 14.00 – 14.30 uur

Geschiedenis van protestants bezit en bestuur in Overasselt.

De geschiedenis van dit kerkje gaat terug tot diep in de middeleeuwen. Het was de eerste katholieke kerk van het dorp. De bouwers waren Benedictijnen van een abdij in St. Valéry-sur-Somme in Noord-Frankrijk. Karolingische vorsten, mogelijk Karel de Grote, schonken grond aan de Franse abdij om deze door hen te laten ontginnen en bewerken. Natuurlijk hadden ze ook de opdracht om de heidenen van Overasselt te bekeren tot het katholieke geloof. Zo ontstond de priorij van St. Walrick (Valéry).

De parochiekerk die zij in het dorp bouwden, stamt mogelijk uit de 10e eeuw. Vandaag staat er alleen nog het koorgedeelte van de Romaanse kerk. De Overasseltse katholieken gingen eeuwenlang hier naar de kerk. Dat ging door tot de Reformatie die zorgde voor een grote omwenteling. Het protestantse geloof werd staatsgodsdienst. De kerk werd overgenomen door de protestanten.

Foto: Harrie Joosten, 2011

28

De Overasseltse katholieken hadden lange tijd geen eigen kerk tot zij in ca. 1672 een schuurkerk mochten bouwen in Nederasselt, rond 1824 gevolgd door een zgn. waterstaatskerk in de buurtschap Schoonenburg.

Nu sinds 1971 de gemeente Heumen eigenaar van dit belangrijke rijksmonument is, spreken we niet meer van katholieke of hervormde Kerk, maar van 'Oude Kerk'. Kunstenaar Diane Dyckhoff had hier vanaf midden jaren tachtig haar atelier. Ze overleed in 2007.

Muziek voor kerk & kroeg

Profane en religieuze gezangen uit de Renaissance

In de ontwikkeling van de Europese cultuur is de Renaissance een belangrijke periode. Zowel in de architectuur als in de beeldende kunsten ontstonden grandioze kunstuitingen van bijzondere kwaliteit. De Italiaanse stadstaten, het pauselijk Rome, het keizerlijk hof in Madrid, de kathedralen in Frankrijk en Engeland zijn sprekende voorbeelden van het succes van de herboren (re-naissante) Europese kunsten.

De geschiedenis leert ons dat de Europese politiek in die periode zeer verdeeld was, en bij tijd en wijle verscheurd werd door oorlogen, soms voor tientallen jaren (bijvoorbeeld de tachtigjarige oorlog tussen Spanje en de Nederlanden).

En was er geen oorlog, dan zorgden epidemieën van vreselijke infectieziekten (zoals pest en cholera) voor vele duizenden slachtoffers.

De religieuze muziek behoorde tot de grote momenten van het kerkelijk jaar. Het Concilie van Trente schreef een aantal strenge bepalingen voor waaraan de componisten zich hadden te houden. Daarmee meende de clerus de evolutie van de kerkelijke muziek in banen te kunnen leiden, tegen de ontwikkeling van de nieuwe polyfonie in.

In de profane muziek vonden de mensen troost, vreugde, geluk. Op straat werd gedanst, gezongen en gemusiceerd.

In en om een kleine dorpskerk zoals in Overasselt was de muziek natuurlijk eenvoudiger, wat niet wil zeggen dat er niet mooi gezongen kon worden. Integendeel: er werd juist zeer mooi gezongen. Het ensemble *Intervalli* onder leiding van Marianne Salden brengt ons vandaag zowel religieuze Latijnse motetten als Parijse chansons en Engelse madrigalen, van uiteenlopende componisten die hun vak leerden in de koorscholen van koningen en kardinalen. De top van de toenmalige componisten behoorde tot de Franco-Vlaamse school: Ockeghem, Josquin Desprez, Gombert, Obrecht, de Monte, om er maar enkelen te noemen.

Het verhaal dat bij deze afwisselende stukken hoort, wordt u vertaald en verteld, waardoor de inhoud makkelijker te volgen is.

@ Erik Dyckhoff

Presentatie nieuw cahier in Oude Kerk

In de Oude Kerk aan de Valkstraat vindt om 14.00 uur de presentatie plaats van het boek:

*Geschiedenis van protestants bezit en bestuur in Overasselt.
Vier generaties Charisius als protestantse schouten.*

Dit boek behandelt een interessant stuk historie van Overasselt en daarbuiten, namelijk de intrede van de Hervorming, de macht van protestantse jonkers en de vorming van protestants bezit in het dorp. Aan de hand van de vier schouten Charisius wordt deze geschiedenis dichterbij gehaald. Protestantse boerderijen en hun bewoners worden in het boek uitgebreid beschreven. Twee van de auteurs, Annette Mengde en Harrie Joosten, zullen een toelichting verzorgen.

Het eerste exemplaar wordt aangeboden aan burgemeester Joeri Minses.

Molen de Zeldenrust

Oude Kleefsebaan 23a, Overasselt

Geopend zaterdag en zondag: 11.00 – 17.00 uur

De molen Zeldenrust werd gebouwd in 1736 in Geertruidenberg en verplaatst naar Raamsdonksveer. In 1890 kwam de molen naar Overasselt aan de Hoogstraat. Grad Jacobs was de eerste eigenaar tot 1906, daarna volgden vele anderen.

Tijdens de Open Monumentendag die dit jaar in het teken staat van 'duurzaamheid', gedenken wij een verdwenen monument en zijn plaatsvervanger.

Het is dit jaar precies 50 jaar geleden dat onze Overasseltse molen 'de Zeldenrust' in het centrum van ons dorp door een zware novemberstorm in 1972 werd verwoest en precies 40 jaar geleden in 1982 zijn plaatsvervanger feestelijk werd geopend op de nieuwe plek aan de Oude Kleefsebaan.

De verwoeste molen, 1972

De gerestaureerde molen, 1982

Wij houden een feestelijke bijeenkomst bij de molen en een uitgebreide fototentoonstelling. Uiteraard is de molen open en te bezichtigen en geven de molenaars uitleg over dit historisch werktuig en de betekenis ervan voor Nederland.

Ook is er speciale aandacht voor Hend de Kleijn, de molenaar die in de meidagen van 1940 vocht voor onze vrijheid op de Grebbeberg en daar ernstig gewond werd. Er is een bijzondere verzameling van zijn nalatenschap te zien. Hend is vooral bekend geworden met zijn streekroman 'Als de rogge rijpt', waar ooit ook een dorpsopera van gemaakt is. Ook schreef hij, ondanks zijn blindheid, heel veel prachtige gedichten.

Ook zijn er molentekeningen te zien van Barbara Arts, speciaal gemaakt voor het 40-jarig jubileum van de Zeldenrust. Daarnaast wordt er een selectie van haar eigen werk getoond. Barbara heeft gestudeerd aan de Academie voor Beeldende Vorming in Tilburg, maar beschouwt zichzelf vooral als een autodidactische kunstenaar. Ze is een traditioneel artiest die voornamelijk met grafietpotloden werkt. In haar tekeningen legt ze de nadruk op fantasy, symboliek en mooie details, met soms een flinke dot humor.

Er is ook wat voor kinderen te doen!

U bent van harte uitgenodigd.

NEDERASSELT

VEERPONT GRAVE-
NEDERASSELT

KROONWERK COEHOORN

MAASMOLEN

PROTESTANTS KERKJE

DIJKMAGAZIJN

SLUIS BIJ GRAVE

Veerpont Grave – Nederasselt v.v.

Maaskade Grave en Nederasselt (bij de Coehoorn)

Geopend zaterdag en zondag: 12.00 – 16.00 uur

Frans van Steen, Grave

In samenwerking met het Comité Open Monumentendagen Grave onderhoudt Van Steen uit Grave ook dit jaar tijdens de Open Monumentendagen met De Tweeling een veerdienst van Grave naar Nederasselt v.v.

De opstapplaatsen zijn aan de kade bij het centrum van Grave en bij de aanlegsteiger bij de Coehoorn in Nederasselt.

Het is mogelijk om fietsen mee te nemen op de veerpont.

De oversteek tussen Grave en Nederasselt is gratis.

Kroonwerk Coehoorn

Maaskade Nederasselt

Geopend zaterdag en zondag: 12.00 – 16.00 uur

De strategisch belangrijke vestingstad Grave heeft in zijn geschiedenis bij herhaling onder vuur gelegen. Afwisselend hebben Spaanse, Franse en Staatse legers de stad belegerd en ingenomen.

Om de kwetsbaarheid van de stad aan de rivierzijde op te lossen heeft vestingbouwer Menno van Coehoorn in 1700 op de Maasoever in Nederasselt een groot vestingwerk gebouwd: het Kroonwerk Coehoorn.

Menno baron van Coehoorn (1641-1704) door Caspar Netscher (kopie naar) (1675-1700)

Bron: Rijksmuseum SK-A-1552

In de 19e eeuw is dit kroonwerk dat zijn verdedigingsfunctie had verloren, gesloopt. Ondergronds zijn de dikke muren nog aanwezig, maar bovengronds is alles gesloopt en geëgaliseerd.

Ook in samenwerking met het Comité Open Monumentendagen Grave is op de kade waar de veerpont in Nederasselt aanmeert, een informatiestand ingericht. Daar vindt u informatie over het Kroonwerk Coehoorn en andere interessante erfgoedprojecten.

Slechts de contouren van het kroonwerk zijn zichtbaar in de vorm van meidoornheggen.

Bron: Google Earth

Maasmolen

Molenweg 2a, Nederasselt

Geopend zaterdag en zondag: 11.00 – 17.00 uur

De Maasmolen is een standerdmolen. Dit type molen is rond 1200, via Frankrijk, naar de Nederlanden gekomen. De hele molenkast, inclusief de wieken en de staart, rust op een 200 jaar oude eikenstam (standerd/staak), vandaar de naam standerd- of staakmolen.

De Maasmolen, Nederasselt Foto: Frans Wildenborg

Het is niet bekend in welk jaar deze molen daadwerkelijk is gebouwd. Wel weten we zeker dat dat vóór 1301 moet zijn geweest. Daarmee is de Maasmolen hoogstwaarschijnlijk de oudste molen van onze gemeente.

Tijdens een zware storm in 1740 vindt er een dijkdoorbraak van de Maas

plaats waardoor de molen door het water verwoest wordt. Het jaar daarop laat Melchior ten Hove meer landinwaarts een nieuwe standerdmolen bouwen.

Vanaf de 18^e eeuw zwaait de bekende molenaarsfamilie Heijnen de scepter, tot 1894. Daarna, in 1924, komt Lau van Haren - ook wel 'Lau van de meulen' genoemd - op de molen. Deze molenaarsfamilie heeft tot 1968 op de Maasmolen gemalen.

In 1968 wordt de gemeente eigenaar van de molen. Tijdens een zware storm in 1974 wordt de molen opnieuw zwaar beschadigd. De restanten worden afgebroken en de molen wordt herbouwd op een paar honderd meter in westelijke richting, op de huidige locatie aan de Molenweg.

De afgelopen jaren zijn enkele forse restauraties uitgevoerd zodat de molen nu weer in volle glorie kan worden bewonderd. Twee enthousiaste vrijwillige molenaars - Rob Snel en Piet Verbiesen - dragen er zorg voor dat de Maasmolen blijft draaien. En even enthousiast zijn zij bereid u in de molen rond te leiden.

Protestants kerkje

Klokstraatje 2, Nederasselt

Bezichtiging kerk en begraafplaats:

- buiten: zaterdag en zondag
- binnen: zondag 12.00 – 16.00 uur, mits kunstenaars aanwezig is

Enigszins verscholen ligt vlakbij de Maasdijk het markante protestants kerkje. Deze voormalige Hervormde zaalkerk is in 1804-1805 opgetrokken in klein formaat baksteen, gemetseld in staand verband, en met rondboogvensters. De kap had een achzijdig tentdak met een open klokketorentje als bekroning.

In 1934 is de kap volledig vernieuwd en verdween het klokketorentje. In datzelfde jaar werd aan de zuidzijde een portaalruimte met de huidige toren aangebouwd. De windwijzer met de initialen IG en het jaartal 1804 in het als zwijnskop gemodelleerde vaantje, dat herinnert aan de toenmalige kerkmeester Isaak Gramser, werd op de spits van de nieuwe toren geplaatst.

Protestants kerkje, Nederasselt Foto: Frans Wildenborg

In de toren hing een door A. Petit in 1770 gegoten klok, afkomstig uit de dorpsstoren. De klok met een diameter van 92 cm is in de oorlog door de Duitsers versmolten. Behalve de portaalruimte met toren werd in 1934 aangrenzend een consistoriekkamertje en een trap naar de erboven liggende ruimte voor het zangkoor gebouwd.

De kerk is sinds 1967 niet meer als kerk in gebruik en door de gemeente Heumen overgenomen. De gemeente heeft de kerk verpacht aan kunstenaars Corina van Ackooy, die hierin haar atelier heeft gevestigd.

Bij de kerk ligt een kleine begraafplaats. Op een van de grafzerken staat te lezen:

1 COR: XVI V4./ W. GRAMSER / in leven koster / en / schoolonderwijzer / geb. 8 Nov. 1790 / overl. 7 Mei. 1859.

Naast het kerkje ligt de Kosterij (Maasdijk 7), het pand dat toentertijd door de koster bewoond werd maar nu in particuliere handen is.

Dijkmagazijn

Maasdijk 9, Nederasselt (tussen knooppunt 82 en 83)

Zaterdag en zondag: bezichtiging buiten

Op veel plekken in het Gelderse rivierengebied staan zogenoemde dijkmagazijnen. In het verleden werd hier het gereedschap opgeborgen om dijken te repareren, maar die functie is verloren gegaan.

Het dijkmagazijn van Nederasselt staat nu 'werkloos' aan de Maasdijk, maar wel met een bijzonder verhaal. Op een van de zijpanelen is een schilderwerk aangebracht dat de oplettende fietser of wandelaar op de Maasdijk niet kan ontgaan.

Foto: Frans Wildenburg

Op dat paneel staat een vrouw afgebeeld die uit het raam hangt. Waarom?

Ter gelegenheid van de 100ste editie van de Vierdaagse heeft Cees van Loon, buurman van het dijkmagazijn, het initiatief genomen om de Vierdaagse-wandelaars op de Maasdijk te verwelkomen met een passende schildering. Hij heeft kunstenaar Els Crum gevraagd op het zijpaneel een uit het raam hangende vrouw te schilderen, die de Vierdaagse-lopers bemoedigend en uitnodigend aankijkt.

Wie is die afgebeelde vrouw? Een hartelijke, struise boerenvrouw? Of, zoals anderen zeggen, een hoerenmadame? Wie zal het zeggen? In ieder geval nodigt zij tot op de dag van vandaag de passanten op de Maasdijk uit tot een ingetogen glimlach.

Stuw Grave

Parkeerplaats sluiswachter Nederasselt

Geopend zondag: 11.00 – 16.00 uur

Duurzame renovatie rijksmonument stuw Grave?

De Energiecoöperatie Heumen zal bij de sluis onder de Thompson brug haar streven toelichten om bij de aanstaande renovatie van de stuw de waterkracht van de Maas te benutten.

Samen met Duurzaam Grave en de politiek van beide gemeenten wil de Heumense coöperatie bij Rijkswaterstaat een duurzaam gebruik van dit rijksmonument bepleiten.

Deze Open Monumentendag wordt u aangeboden door het Erfgoedplatform in samenwerking met de gemeente Heumen.

WERKGROEP OPEN MONUMENTENDAG

Petra Thijssen - coördinatie

Wim Cousijn

Frans Wildenborg

Dorpscomité Malden

Petra Thijssen

Els Jans

Jacques Pouwels

Dorpscomité Overasselt

Wim Cousijn

Piet van Casteren

Harrie Filmer

Piet Sanders

Dorpscomité Nederasselt

Frans Wildenborg

Met dank aan de bijzondere inzet van vele vrijwilligers in de dorpen van de gemeente Heumen.

Open Monumentendag 2022

Kom en ontdek het rijke cultuuraanbod en erfgoed in de gemeente Heumen. In dit boekje leest u meer over het programma met allerhande activiteiten rondom het thema 'Duurzaamheid'.

Neem ook een kijkje op onze website:

www.erfgoedheumen.nl

De Open Monumentendag Heumen wordt mogelijk gemaakt door de werkgroep Open Monumentendag van het Erfgoedplatform Gemeente Heumen.

